

- зберегти свідчення події, зробити копію з цих повідомлень для звернення до поліції;
- звернутися до служби підтримки соціальних мереж/сайту з проханням видалити ці матеріали із зазначенням того, що на них зображена оголена неповнолітня особа;
- не карати дитину: вона невинна в нападах на неї, вона вже постраждала;
- за необхідності чи за наявності загроз звернутися до органів поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Каждому третьему ребенку в соцсетях пишут незнакомые «добрые дяди» // КП в Украине : сайт. 09.04.2019. URL: <https://kp.ua/life/635112-kazhdomu-trememu-rebenku-v-sotssetiakh-pyshut-neznakomye-dobrye-diady> (дата звернення: 12.02.2020).
2. Діти в Інтернеті : як навчити безпеці у віртуальному світі : посібник для батьків / І. Литовченко, С. Максименко, С. Болтівець та ін. Київ : Аванпост-Прим, 2010. 48 с. URL: https://rvo-kolomak.ucoz.ua/Informatizazija/kijiv_star.pdf (дата звернення: 12.02.2020).
3. Секстинг среди подростков: почему дети обмениваются интимными фото и что делать родителям // NEWSONE : сайт. 05.02.2019. URL: <https://newsone.ua/articles/society/sekstinh-sredi-podrostkov-pochemu-deti-obmenivajutsja-intimnymi-foto-i-cto-delat-roditeljam.html> (дата звернення: 12.02.2020).

Отримано 14.02.2020

УДК 159.9:351.741

Леонід Володимирович МОГІЛЕВСЬКИЙ,

*проректор Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор;*

<https://orcid.org/0000-0002-6994-6086>

ДЕФЕКТИ ПРАВОВОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЯК ЧИННИК ДЕВІАЦІЙ У ПІДЛІТКІВ

*Розглянуто тенденції правової соціалізації підростаючого покоління. По-
дано дефекти правової соціалізації, які є причиною девіантної поведінки непов-
нолітніх у підлітковому віці.*

Бурхливі зміни сучасного життя істотно впливають на процес соціалізації підростаючого покоління. Деформація життєвих цінностей привела наше суспільство до серйозних наслідків. Одним із них є різке омолодження злочинності. Якщо десять років тому серед злочинів, учинених підлітками, переважали дрібні крадіжки й хуліганські дії, то зростання агресивних тенденцій у підлітковому середовищі, крадіжки,

тяжкі тілесні ушкодження – реальність нинішнього часу. Аналіз причин протиправної поведінки підлітків вимагає вивчення не тільки особистісних якостей і властивостей, але й факторів соціального оточення, правил і норм поведінки, що справляють вирішальний вплив на особистість, яка формується, становлення її ціннісно-нормативної сфери і правової соціалізації.

Підлітковий вік з його бурхливими психофізіологічними змінами здавна вважається фактором, що сприяє розвитку девіантної поведінки. Виокремлюють низку розповсюджених видів девіантної поведінки у підлітковому віці: протестна поведінка – виявляється в непослуху, грубості, агресії, відмові (від ігор, спілкування, їжі, відвідування уроків тощо); імітаційна поведінка – копіювання зовнішнього вигляду, поведінки авторитетних для підлітка людей, може призводити до асоціальної поведінки, формування шкідливих звичок; компенсаційна (гіперкомпенсаційна) поведінка – виявляється у прагненні компенсувати певну неспроможність (фізичну слабкість – відмінними знаннями). При гіперкомпенсації поведінка підлітка може призводити до його дезадаптації (наприклад, займаючись боком ізгой класу складає список кривдників і поновлює «справедливість»); емансипована поведінка – підвищене прагнення до самостійності, потреба визволитися з-під опіки; групування – прагнення бути членом групи ровесників; бродяжництво – життя без турбот і клопоту, втеча від дорослих; суїцидальна поведінка – усвідомлене позбавлення себе життя (як форма відходу від конфліктів, нездатність раціонально справитися з труднощами, відсутність перспектив майбутнього, наявність надмірного зовнішнього контролю); делінквентна поведінка – асоціальна, протиправна поведінка (дрібне хуліганство, лихослів'я, нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян, прогули занять без поважних причин, розпивання спиртних напоїв на вулицях, у парках та в інших громадських місцях, заняття проституцією, крадіжки, викрадення автомобілів, вандалізм, шахрайства тощо).

Важливо не тільки те, що скоїв підліток, але і які суб'єктивні та об'єктивні чинники призвели до такої поведінки. Аналіз причин девіантної поведінки підлітків вимагає вивчення не тільки особистісних якостей і властивостей, але й факторів соціального оточення, правил і норм поведінки, що мають вирішальний вплив на особистість, яка формується.

Особистість неповнолітнього з певними проявами девіацій як правило характеризується низьким рівнем правової соціалізації. Поняття правової соціалізації є досить широким і включає процеси засвоєння особистістю: соціально-правових цінностей; системи діючих правових норм і правил поведінки; системи знань, вмінь і навичок, необхідних для саморегуляції правової поведінки та налагодження контактів з оточенням у рамках правових відносин; настановлень і уявлень щодо правової

культури та етики поведінки тощо. Життя неповнолітнього від народження до початку трудової діяльності є вагомим важелем у процесі правової соціалізації особистості. Так, на етапі ранньої соціалізації (від народження до вступу до школи) соціальний досвід засвоюється некритично, за рахунок копіювання та наслідування поведінки дорослих (батьків, родичів, вихователів). Дитина отримує перші юридичні уявлення з літературних творів зокрема, казок, відтворює та трансформує їх у ролевих іграх, поступово формує власну картину правового життя.

Під час здобуття освіти (у школі, технікумі, коледжі, університеті тощо) правові цінності переймаються вже не тільки від батьків, родичів, вчителів, але й друзів, авторитетних знайомих, значущих для неповнолітнього людей. У взаємодію вступають різні за належністю групи (сім'я, школа, однолітки тощо). При цьому ступінь засвоєння правових норм і зразків поведінки залежить від ставлення неповнолітнього до оточення. Позитивне емоційне ставлення призводить до наслідування і засвоєння тих морально-правових цінностей, якими вони керуються у своєму житті, негативне – до заперечення. Особливого значення набуває даний етап для підліткового віку, коли сила впливу дорослих зменшується, а впливовість однолітків значно зростає.

Виокремлюють наступні дефекти правової соціалізації, що призводять до девіантної поведінки підлітків :

1) недоліки сімейного виховання – відчуження в родині, неблагополучна сім'я, відтворення руйнівних форм поведінки, які підлітки спостерігали у власних родинях (недостатня підтримка з боку батьків, скандали батьків, фізичні покарання підлітків, що призводять до виховання запальності, підвищеної збудливості, нестриманості);

2) нагромадження дефектів виховання: порушення розвитку емоційної сфери, слабкість механізмів волі, бідність емоційного життя, егоїзм, інфантилізм, несформованість правосвідомості;

3) дефекти соціалізації – групування з раніше засудженими, які мають досвід антисоціальної поведінки, не працюють, не навчаються, зловживають алкоголем або наркотиками. У сучасних умовах під впливом змін в економіці у підлітків усе більш помітні тенденції накопичення, що сприяє розвитку цінності збагачення. Розкрадання, крадіжки стають важливою установкою в злочинних підліткових групах;

4) дефекти педагогічних впливів: неповага в школі, конфлікти з учителями, презирство з боку благополучних однолітків, булінг, синдром тривожного очікування, невпевненості в собі, породжений систематичними навчальними неуспіхами;

5) дефекти засобів масової інформації – негативний вплив і не контролюваність інформаційних потоків.

Подані дефекти правової соціалізації потребують пильної уваги з боку представників різних соціальних інституцій (сім'ї, освітніх закладів,

ЗМІ та ін.) та науковців: юристів, психологів, педагогів, соціологів, економістів. Джерела цих недоліків слід шукати в кризових явищах, які переживає наше суспільство останні десятиріччя. Досить часто правова соціалізація підростаючого покоління не є керованою і потребує цілеспрямованого впливу на особистість підлітка для засвоєння соціально корисних норм і цінностей.

Список бібліографічних посилань

1. Яковенко С. І., Максимова Н. Ю., Мороз Л. І., Мороз Л. А. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання : навч. посіб. Київ : Паливода А. В., 2006. 260 с.
2. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки : навч. посіб. Київ : Либідь, 2011. 520 с.
3. Юридична психологія : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Майдан, 2018. 684 с.

Отримано 14.02.2020

УДК 371.13

Валентина Олександрівна ТЮРІНА,

*професор кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор педагогічних наук, професор*

ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ГОТОВНОСТІ ДО РОБОТИ З ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Показано, що готовність є інтегративною якістю особистості, психологічною основою якої є здатність і прагнення здійснювати якусь певну діяльність. Готовність до роботи з попередження насильства в сім'ї має базуватися на знаннях про насильство та про профілактичну роботу, на вміннях протидіяти насильству та попереджати його, на певних якостях особистості, до яких належить, зокрема готовність до роботи з попередження насильства в сім'ї. Означена готовність формується у відповідній діяльності і залежить від особливостей організації останньої.

На сьогодні однією з пекучих проблем, що потребує вивчення, є проблема насильства в сім'ї. Результати аналізу статистичних даних свідчать, що найбільша кількість тяжких правопорушень проти особистості відбувається саме в сфері сімейно-побутових відносин.

Провідну роль у роботі щодо попередження сімейних конфліктів та їх мирного вирішення покликані відігравати правоохоронні органи, які зобов'язані і мають можливість проводити з населенням профілактичну роботу, що спрямована на попередження насильства в сім'ї.